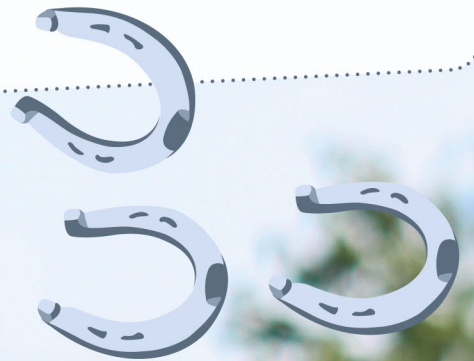

MILUJU KONĚ

Vše o péči, jízdě a krmení

Miluju koně

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Marie Frey

Miluju koně – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

MILUJU KONĚ

Vše o péči, jízdě a krmení

Napsala
Marie Frey

Ilustrovala
Carmen Hochmann

CPress
2018

Miluju koně

Vše o péči, jízdě a krmení

Marie Frey

Překlad: Leona Holubová

Ilustrace: Carmen Hochmann

Obálka: Viva Design, s.r.o.

Odpovědná redaktorka: Rita Vémolová

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Authorized translation from the German language edition Ich liebe Pferde! Alles über Reiten, Pflege und Füttern

Original copyright © Compact Verlag GmbH, Munich, 2016

Translation © Leona Holubová, 2018

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN tištěné verze 978-80-264-2245-7

ISBN e-knihy 978-80-264-2364-5 (1. zveřejnění, 2018)

Cena uvedená výrobcem představuje nezávaznou doporučenou spotřebitelskou cenu.

Vydalo nakladatelství CPress v Brně roku 2018 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30,

Praha 4. Číslo publikace 34 706.

© Albatros Media a. s., 2018. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

ALBATROS **MEDIA**

Ahoj! Jmenuju se Sofie. Je mi devět a koně jsou pro mě úplně nejvíc! Kolik je tobě? Taky jezdíš na koni? Nebo s tím možná chceš brzy začít? V této knížce ti moje Hvězdička a já ukážeme všechno, co se týká koní a ježdění. Mám pravdu, Hvězdičko?

To je můj pony Hvězdička. Takové jméno se k ní dobře hodí, protože má na čele miloučký flíček ve tvaru hvězdičky! Je to klisnička plemene hafling. Hvězdička bydlí v hezké stáji a po celý den dovádí na pastvě s ostatními poníky a koňmi.

Máš chuť nás poznat? Tak do toho! Určitě spolu zažijeme spoustu legrace!

OBSAH

MŮJ KŮŇ A JÁ **6**

Od prakoně k jezdeckému koni	6
Anatomie koně	10
Chov koně – porod a dobré vychování	14
Plemena koní a zbarvení	16
Povaha, způsoby chování a chování ve stádě	24
Vztah a komunikace s koněm	28

SPECIÁL ŘEČ KONÍ **30**

Můj vlastní kůň	32
Svěřený kůň nebo spolujezdeckví	34

SPECIÁL MŮJ OBLÍBENÝ KŮŇ **36**

CHOV A PÉČE **38**

Čištění koní	38
--------------	----

SPECIÁL ZAPLÉTÁNÍ HŘÍVY A OCASU **42**

Vybavení pro koně	46
Vybavení pro jezdce	50
Kopyta a podkovy	54
Správná stáj	56
Krmení koní	58

SPECIÁL VÝROBA VLASTNÍCH PAMLSKŮ **62**

Zdraví	64
Úrazová prevence a stájová lékárnička	68

NAUČ SE JEZDIT A JEŠTĚ NĚCO VÍC 72

Práce ze země 72

SPECIÁL KLIKTR TRÉNINK U KONÍ 76

Nasazení ohlávky, uzdění a sedláni 78

Nasedání a sesedání 82

Základní chody koně 84

Výcvik na jízdárně 86

Drezura 88

Skokové ježdění 90

Westernové ježdění 92

SPECIÁL VOLTÍŽ 94

Vyjíždky a turistika na koni 96

ŽIVOT S KONĚM 100

Správná jezdecká stáj 100

Všední den v jezdecké stáji 102

SPECIÁL JEZDECKÁ SLAVNOST 104

Jezdecké hry 108

Nakládání a přeprava koní 110

Na závodech 112

SPECIÁL KOŇSKÝ DENÍK 114

Záložka z koňských žíní 115

Profese u koní 116

Rekordy a kuriozity 118

Koně, koně, koně! 120

Glosář 122

MŮJ KŮŇ A JÁ

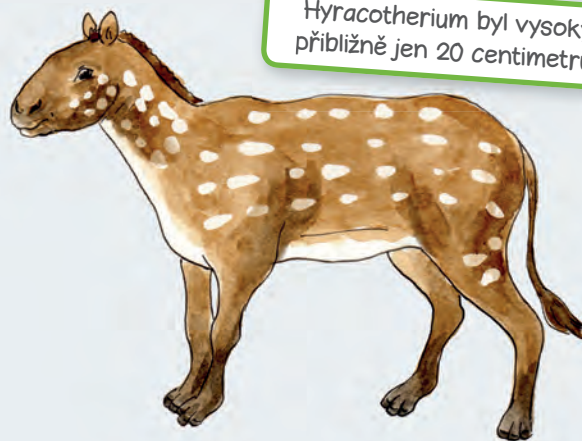
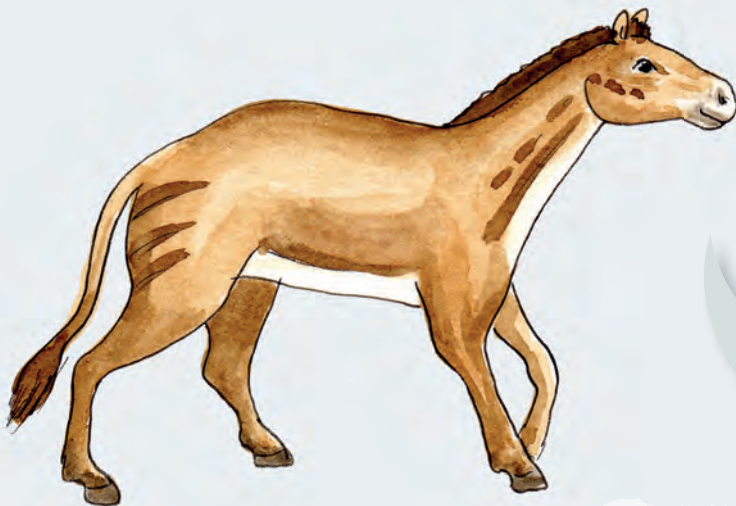
Od prakoně k jezdeckému koni

Kůň, tak jak ho dnes známe, má za sebou dlouhý vývoj. Neobjevil se prostě najednou ve stáji vyčištěný a osedlaný. Člověk si z koně udělal nejdříve hospodářské a později jezdecké zvíře. Ale odkud vlastně kůň pochází?

TROCHU HISTORIE

Stejně jako člověk má i kůň za sebou dlouhou *evoluci**. To znamená, že se vyvinul ze své původní formy v živočicha, kterým je dnes. V Anglii a Severní Americe našli vědci zkameněliny živočišného druhu, který označili jako *Hyracotherium* (zvaný také jako *Eohippus*). Tato zvířata žila přibližně před 50 miliony let. Tenkrát ještě neexistovali žádní lidé.

Vydej se s námi na cestu časem k Eohippovi!

Hyracotherium byl vysoký přibližně jen 20 centimetrů.

Ale podívejme, copak jsi to za malé stvoření? Srnka? Nebo klokan?

Tedy pěkně prosím, já jsem Eohippus, ode mě pocházejí všichni vaši velcí jezdeckí koně! Dobrá, jsem možná trochu malý, ale v rámci evoluce se ještě budu dál vyvíjet. Jednoho dne na mě budete moct jezdit!

* Vysvětlení tohoto pojmu a ostatních slov psaných kurzívou najdeš v glosáři na straně 122 a dál.

Kaštánky na nohách???

Už ti někdy bylo divné, že má tvůj kuň na vnitřní straně nohou podivná ztvrdlá místa? Jsou to takzvané kaštánky – pravděpodobně jsou pozůstatkem prstů, které měli prakoně. Byli to totiž prstochodci, až později se vyvinuli v kopytníky.

TAKTO SE Z NĚJ POMALU STÁVÁ KUŇ...

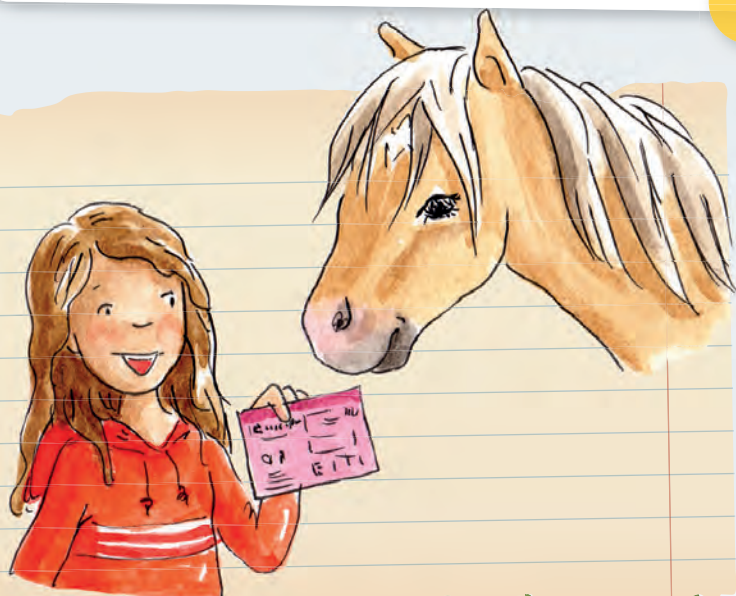
První equidové existovali přibližně před čtyřmi miliony let. Pořád je to ještě dlouhá doba, vid? Žili ve stádech v Evropě, Asii, Severní a Jižní Americe. V Severní a Jižní Americe však během doby ledové vymřeli. Až mnohem později přivezl Kryštof Kolumbus koně ze Španělska opět do Ameriky.

Zkamenělá kostra prakoníka

Equus znamená „kuň“

Latinský výraz pro koně ti může být povědomý, vyskytuje se například ve slově „Equiservis“. To je pojmenování pro firmy nabízející jezdecké potřeby pro koně i jezdce.

OD HISTORIE DO DNEŠKA...

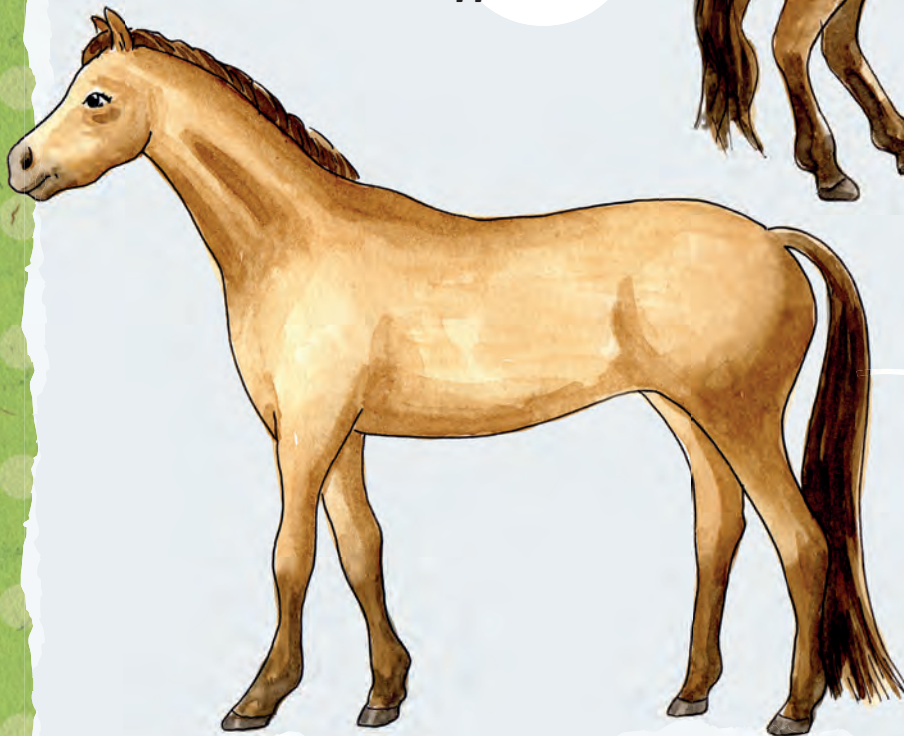
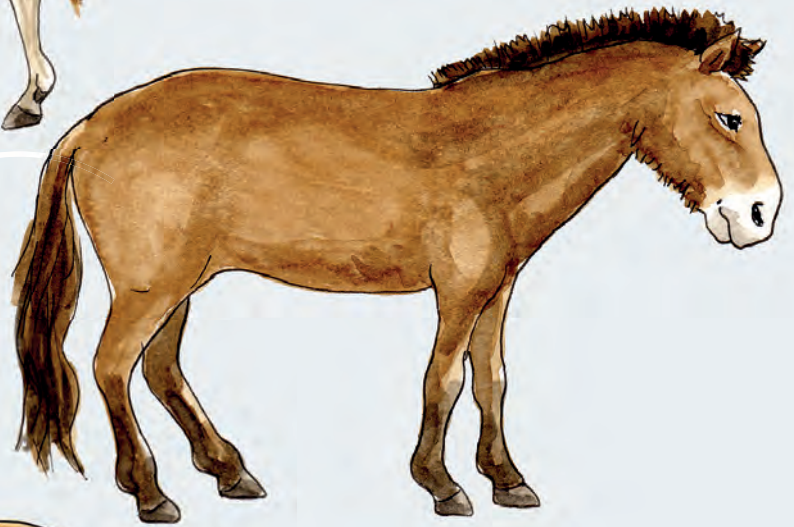
Před asi 50 miliony let, v takzvané době eocénu, žil **Hyracotherium** nebo také Eohippus.

Před asi 30 miliony let žil **Mesohippus**. Tato doba se nazývá oligocén.

Před asi 20 miliony let žil **Merychippus** v takzvané době miocénu.

V pliocénu, před 5 miliony let, žil **Pliohippus**.

Asi 2 miliony let existuje **Equus**, ze kterého pochází dnešní kůň domácí.

DÜLMENSKÝ DIVOKÝ KŮŇ

Kohoutková výška:
1,25 až 1,40 m
Barva: plavá

DIVOCÍ MUSTANGOVÉ V AMERICĚ

Také mustangové žijí ve volné přírodě v odlehlých částech Severní Ameriky. Často je využívali američtí kovbojové jako jezdecká zvířata. Za tímto účelem byli odděleni od stáda, odchyceni a zkroceni. Na tomto krocení mladých divokých mustangů, kteří nebyli dosud nikdy v kontaktu s člověkem, je založeno *rodeo*.

V přírodní chráněné oblasti Merfelder Bruch v Německu ještě žijí koně ve volné přírodě. Opravdoví divocí koně to nejsou, ale hodně se liší od běžných koní domácích, které můžeme vidět na pastvinách. Lidé se o ně nestarají, jen jim na zimu přidávají seno. Jinak tito koně nemají žádný kontakt s lidskou civilizací. *Jednoroční hřebci* jsou však odchyťováni a přibližně ve dvou letech vykastrováni a prodáni v dražbě. Dülmenští koně jsou robustní a malého vzrůstu, vhodní také jako rodinní koně.

Výška v kohoutku je výška koně od země k hřbetnímu vrcholu (tzv. kohoutku). Kohoutek se nachází na přechodu od krku ke hřbetu. Výška v kohoutku se liší v závislosti na plemenu od 80 cm až po téměř 2 m!

MUSTANG

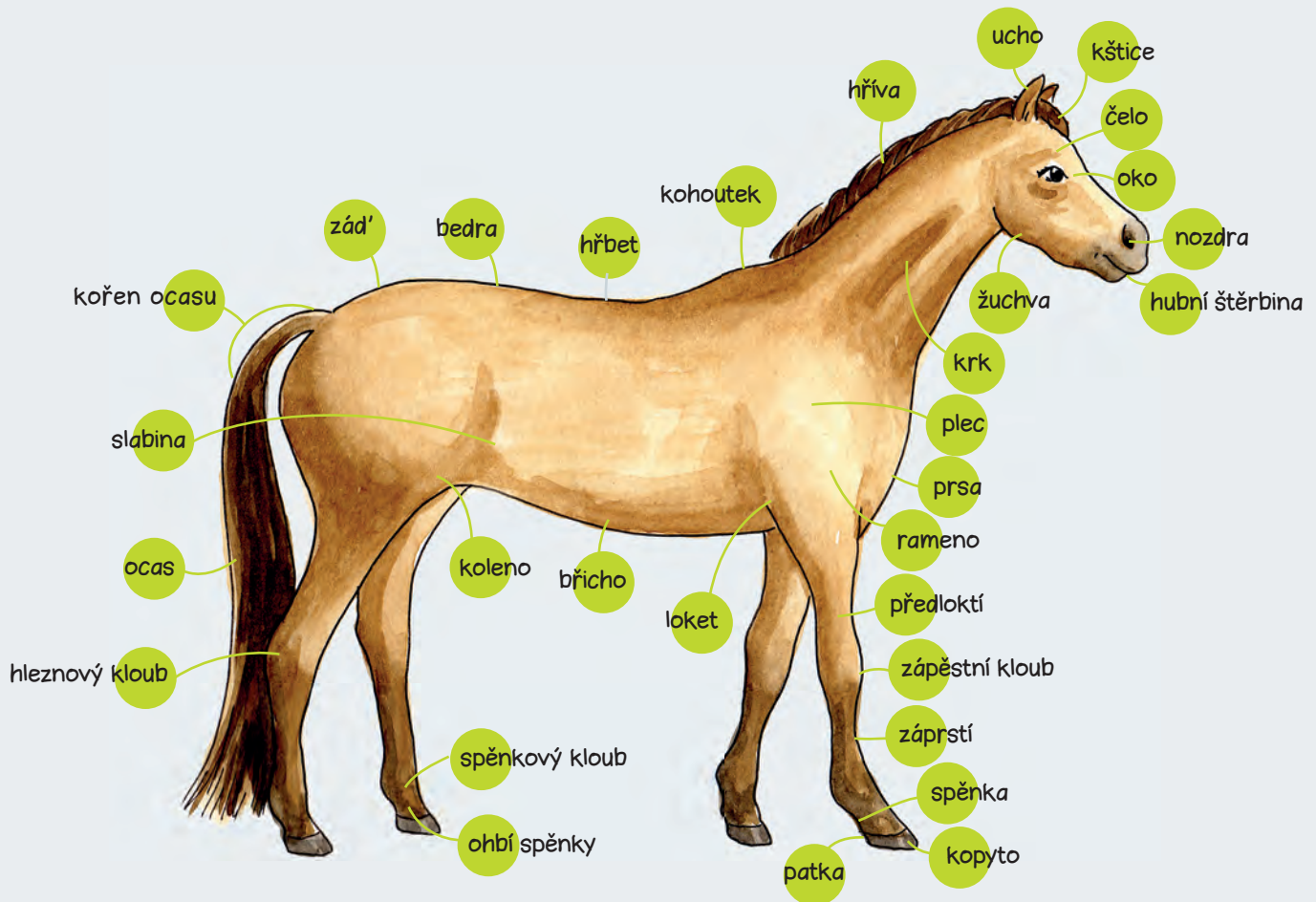
Kohoutková výška:
1,30 m až 1,50 m
Barva: možné jsou různé barvy

Anatomie koně

Kůň má čtyři kopyta, dlouhý ohon, velkou hlavu s výraznými přátelskýma očima a dvě sametově jemné uši připomínající kornoutek – to ví každý! Ale jak moc se doopravdy vyznáš v tělesné stavbě tvého oblíbeného zvířete?

KŮŇ ZVENČÍ

Tomu, co vidíme zvenku, se u koně říká *stavba těla*. Jestliže chceme popsat vnější vzhled koně, mluvíme také o *exteriéru*. Výraz pochází z francouzštiny a znamená „venku“ nebo „vnější“.

NOHY KONĚ

To, co vidíš nahoře na noze, je *rameno*, pak následuje *loket* a *předloktí*. A nakonec přichází *záprstí* a na jeho konci *spěnka*. Co ještě chybí? Správně, *kopyto*!

Interiérem („uvnitř“ nebo „vnitřní“) se rozumí povaha koně, tedy jeho charakter.

HŘBET

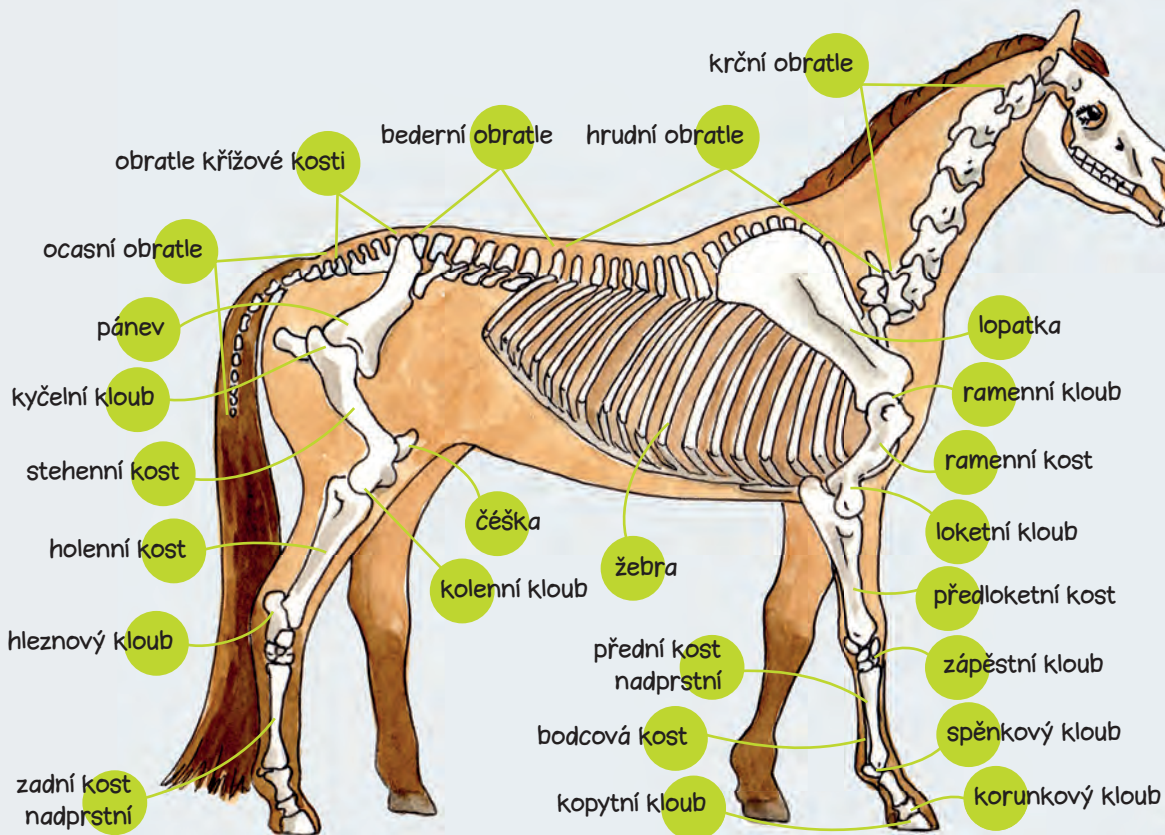
Hřbet koně je jako visutý most. Svými silnými břišními a hřbetními svaly dokáže kuň tento visutý most zvednout tak, aby unesl tebe nebo i o něco těžšího jezdce. Jestliže kuň napne své břišní svaly, vyklene se jeho hřbet vzhůru. Tak dokáže unést až pětinu své hmotnosti.

KOPYTO

Kopyto je tvořeno odolnou rohovinou. Uvnitř kopyta se nachází *kopytní kost*, to je nejspodnější kost nohy koně.

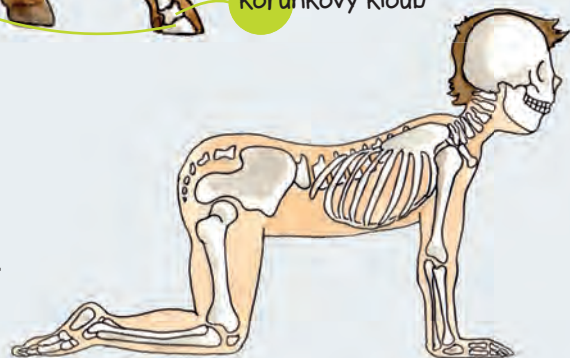
Anatomie na vlastní kůži!

Jdi na všechny čtyři a napni břicho tak, že vtáhneš pupík dovnitř. Co udělají záda?

POROVNÁNÍ KONĚ A ČLOVĚKA

Pozorně se podívej – kostra koně se od lidské moc neliší. My lidé však máme jednu kost, kterou koně nemají. Pokud ji znáš, jsi opravdový znalec koní!

KOUSÁNÍ A ROZMĚLŇOVÁNÍ POTRAVY

Klisny mají 36 až 40 zubů, valaši a hřebci mají 40 až 44 zubů. Řezáky ukusují trávu, která je následně rozmělněna stoličkami.

MLÉČNÉ ZUBY?

Pamatuješ si ještě, kdy ti vypadl tvůj první mléčný zoubek? Hříbatům jejich první zuby také postupně vypadávají. Teprve přibližně v šesti letech má kůň svůj stálý chrup.

Také tvůj kůň musí k zubaři!

Zuby koně je nutno pravidelně prohlížet, protože někdy mívají koně se zuby problémy a nemohou pak dobře žrát nebo je zuby bolí, když mají při ježdění v hubě udidlo. U většiny koní je třeba zuby přibližně jednou za rok zkontrolovat a někdy i zabrousit, aby mohli zase dobře žvýkat.

ŽALUDEK

Kolik žaludků mají krávy? Čtyři! Kuň si vystačí jen s jedním žaludkem. Tam se mu toho ale moc nevejde, proto koně žerou po troškách raději celý den, než aby si dvakrát nebo třikrát za den nacpali břicho velkou porcí. Nejlepší pro koně je, když dostává *objemné krmivo*, tedy seno a slámu a v létě na pastvě travu.

Ano, to je pravda. Koně chtějí opravdu žrát celý den. Moje Hvězdička by nikdy neřekla „ne“, když jí dávám mrkev nebo hrst ovsa. Moje trenérka mi vysvětlila, že zažívání u koní funguje nejlépe, když nemají při žraní příliš dlouhé pauzy. Kdyby to tak slyšela Hvězdička! Určitě by zařehotala na souhlas. Pokud by o množství žrádla koně mohli rozhodovat sami, pěkně by se zakulatili.

STŘEVO

Ze žaludku přichází potrava do tenkého střeva, dlouhého až 24 metrů, a nakonec je vyloučena přes tlusté střevo v podobě koňských koblížků.

Chov koně – porod a dobré vychování

Každý z nás byl jednou malý. I ten nejstatnější kůň sál jako roztomilé, malé hříbátko na tenkých, neohrabaných nožkách mateřské mléko z vemene své matky...

OD PŘIPUŠTĚNÍ PO HŘÍBĚ

Když se hřebec *páří* s klisnou, tedy ji oplodňuje, aby vznikl nový život, říká se tomu *přirozená plemenitba*. Při přirozené plemenitbě se buď hřebec *připouští* ke klisně na pastvě, nebo jsou koně při páření drženi člověkem za ohlávku. Dnes se však oplodnění často provádí uměle, to znamená, že sperma hřebce člověk zavede do dělohy (uterus) klisny. Klisna je přibližně 340 dní *březí*. *Březost* však může trvat až celý jeden rok. Během této doby potřebuje zejména péči, krmení a pozornost.

POROD

I březí klisna, stejně jako každá budoucí matka, má krátce před porodem bolesti, protože se jí stahuje děloha a rozšiřují se porodní cesty. Klisna je neklidná a začíná se potit. Potom praskne plodový obal a odteče plodová voda. A přibližně za půl hodiny je malý koníček na světě. Nejdříve se objeví přední nohy, potom hlavička. Když pak novorozenec leží na seně ve vaječném obalu, klisna obal ohryzává a hříbě osušuje svým jazykem. Brzy malý koník vstane a začne sát z vemene.

Březí klisna ponyho

PRVNÍ DNY MALÉHO HŘÍBÁTKA

Má hlad jako vlk! Hříbátko pije od matky přibližně každých 30 minut. Není divu! Vždyť také potřebuje spoustu síly, aby vyrostlo a zesílilo. V mléce klisen jsou obsaženy důležité látky, které potřebuje. Spolu se svou matkou může na pastvu. Tam si také uškubne první stébla trávy. Díky stravě a vydatnému dovádění z něj vyroste silný a veselý koník.

DOBŘE VYCHOVÁNÍ

Brzy je třeba začít učit hříbě novým věcem. Patří k tomu dotyky a hlazení, nošení ohlávky a *podání kopyt*. To ale pro začátek stačí. Hříbě nesmí být přetěžováno a musí trávit hodně času s matkou a svými stejně starými kamarády. Teprve za jeden až dva týdny pak můžeme začít zvykat hříbě na vodění na vodítku. Přivazovat se však ještě nesmí! To se bude nacvičovat později.

ZÁPIS DO PLEMENNÉ KNIHY

Koně, které jejich *chovatel* nechává cíleně spářit, se nazývají plemenní koně. Hříbata se registrují u *chovatelského svazu* a obdrží pak *osvědčení o plemenné příslušnosti*, které slouží jako *potvrzení o původu*. Proto musí být oba rodiče hříběte rovněž zapsáni do *plemenné knihy*.

Plemena koní a zbarvení

Existuje neuvěřitelně mnoho různých koní. Jedni jsou velcí, druzí malí, někteří jsou strakatí, jiní jednobarevní. Kolik plemen koní znáš?

A kteří jsou tvoji oblíbení koně...?

Shetlandský pony

Německý jezdecký pony

Irský tinkler

VŠICHNI KONĚ JSOU KRÁSNÍ!

Víš, že existuje více než 200 různých plemen koní? Určitě jsi už někdy viděla haflinga, německého jezdeckého ponyho, shetlandského ponyho nebo arabského plnokrevníka. Ale vyznáš se i v méně známých plemenech? Dokážeš odlišit tinkera od shirského koně? Víš, jak vypadá knabstrupský kůň? Obrázky nejběžnějších plemen koní si můžeš prohlédnout na předsádkách této knihy. Poznáš je všechna?

Hvězdička je hafling. Kteří jsou tvoji oblíbení koně?

Ideální přizpůsobení okolním podmínkám

Kůň sice neumí změnit svou barvu jako chameleon, aby se chránil před nepřáteli, ale v průběhu evoluce se dokázal optimálně přizpůsobit danému prostředí, ve kterém žil. Tak se vyvinulo mnoho různých plemen. Koně, kteří pocházejí z chladných oblastí, jako je Norsko nebo Island, mají například velmi hustou zimní srst. Ačkoliv v našich zeměpisných šířkách nepotřebují bezpodmínečně tak tlustý kožich, zůstal jim tento znak až dodnes.

ROZTOMILÍ TRPASLÍČCI I MOHUTNÍ OBŘI

Jak jsou roztomilí! Existují poníci, kteří nejsou o moc vyšší než 80 centimetrů. Poníci falabella jsou nejmenší koně na světě. Proti takovému miniponymu působí shirský kůň skoro jako obr! Mohou být až dva metry vysokí, a řadí se tak k největším koním na světě. Také plnokrevník může být až 1,80 metru vysoký. Většina z nich však dosahuje v kohoutku 1,65 až 1,75 metru. I to stačí, vid'?

Maličký pony falabella...

... a obrovský shirský kůň

Malí, ale šikovní!

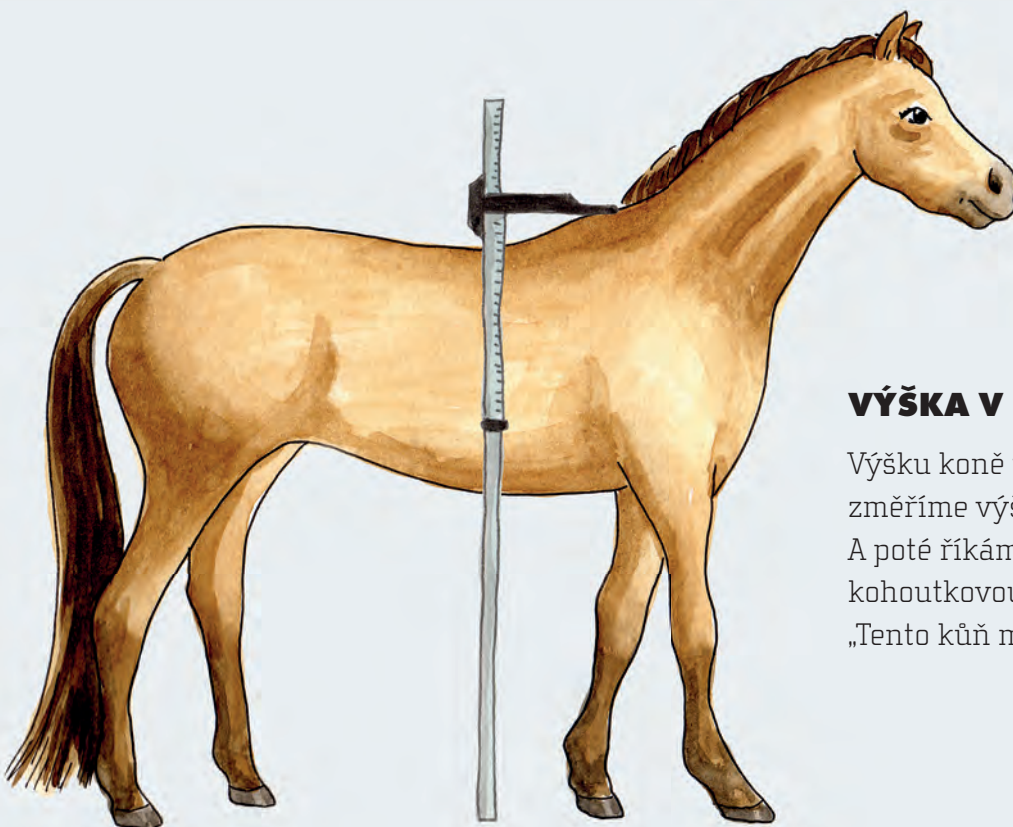
Nenechej se zmást velikostí ponyho falabella nebo shettyho. I oni jsou koně a musí se s nimi podle toho zacházet a vychovávat je. Nejsou to zvířátka na mazlení, i když bychom si je s sebou nejraději vzali na gauč!

PONY NEBO KŮŇ?

Existují velcí poníci i malí koně. Shetlandský pony je poník, to je jasné! Ale jak si můžeme být u větších poníků nebo menších koní jisti, s kým máme tu čest? Na to existuje jedno pravidlo. Všichni koně, kteří jsou menší než 148 centimetrů, se řadí mezi poníky. Jedincům s výškou nad 1,48 m říkáme koně.

VÝŠKA V KOHOUTKU

Výšku koně určíme tak, že metrem změříme výšku hřbetního hrbolu. A poté říkáme: „Tento kůň má kohoutkovou výšku 156 cm.“ nebo „Tento kůň má 156 cm v kohoutku.“